

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 9. detsember 2022
(OR. en)

15818/22

CORDROGUE 83
SAN 655
COHOM 154

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	8. detsember 2022
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	15227/22 + ADD 1
Teema:	Nõukogu järelused, mis käsitlevad inimõigustepõhist käsitust uimastipoliitikas

Delegatsioonidele esitatakse lisas nõukogu järelused, mis käsitlevad inimõigustepõhist käsitust uimastipoliitikas ning mille nõukogu (justiits- ja siseküsimused) kiitis heaks oma 8. detsembril 2022 toimunud 3920. istungil.

Nõukogu järeldused, mis käsitlevad inimõigustepõhist käsitust uimastipoliitikas

Euroopa Liidu Nõukogu,

TULETADES MEELDE, et ELi narkostrategia eesmärk on kaitsta ja parandada ühiskonna ja üksikisiku heaolu, kaitsta ja edendada rahvatervist, pakkuda elanikkonnale kõrgetasemelist turvalisust ja heaolu ning suurendada tervisealast teadlikkust¹; et see põhineb rahvusvahelisel õigusel, sealhulgas rahvusvahelistel uimastikontrolli konventsioonidel, mis moodustavad ülemaailmse uimastikontrolli korra rahvusvahelise õigusraamistiku, ning rahvusvahelisel inimõigustealasel õigusel;

TULETADES MEELDE ELi narkostrategias võetud kohustust tugevdada rahvusvahelist koostööd kolmandate riikide, piirkondade, rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonidega ning mitmepoolsel tasandil, et järgida strateegias esitatud lähenemisviisi ja eesmärke, kaasa arvatud arengu valdkonnas, ning suurendada ELi rolli inimkeskse ja inimõigustele suunatud uimastipoliitika ülemaailmse vahendajana;

TULETADES MEELDE, et ELi narkostrategia eesmärk on aidata vähendada uimastite nõudlust ja pakkumist ning käsitleda uimastitega seotud kahju tõenduspõhisel, integreeritud, multidistsiplinaarsel ja tasakaalustatud viisil, hõlmates ka soolise võrdõiguslikkuse ja tervisealase võrdsuse perspektiivi²;

TULETADES MEELDE ÜRO Peaassamblee 2016. aasta eriistungjärgu lõppdokumenti ülemaailmse uimastiprobleemi kohta, milles soovitatakse edendada ühiskonna kui terviku heaolu, töötades tervikliku ja tasakaalustatud riikliku uimastipoliitika osana mittediskrimineerival viisil välja tõhusad teaduslikud tõenduspõhised ennetusstrateegiad, mis on kohandatud üksikisikute, pere ja kogukondade vajadustele³;

¹ ELi narkostrategia (2021–2025) eesmärk, alused ja lähenemisviis.

² ELi narkostrategia sissejuhatus, punktid 8 ja 2.

³ ÜRO Peaassamblee 2016. aasta eriistungjärgu lõppdokument ülemaailmse uimastiprobleemi kohta, uimastite kuritarvitamise ennetamine, punkt d.

TULETADES MEELDE ÜRO Inimõiguste Nõukogu 23. märtsi 2018. aasta resolutsiooni 37/42,⁴ mis käsitleb panust ühiselt võetud kohustusse ülemaailmset narkoprobleemi tulemuslikult käsitleda ja lahendada seoses inimõigustega ning milles tunnistatakse ulatuslike ja tasakaalustatud poliitiliste sekkumiste väärtust, sealhulgas kestlike ja piisavate elatusvahendite edendamise valdkonnas;

TULETADES MEELDE, et inimõigused on universaalsed, võõrandamatud, jagamatud, üksteisest sõltuvad ja omavahel seotud, sealhulgas uimastipoliitika, arenguabi, tervishoiu ja kriminaalõiguse kontekstis;

TULETADES MEELDE nõukogu järeldusi alternatiivse arengu kohta, milles peetakse tervitatavaks Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide juhtivat rolli alternatiivse arengu vastavusse viimisel sellega seotud arengukeskse uimastipoliitika meetmetega, samuti üldiste arengustrateegiate ja valdkondlike poliitikatega, nagu inimõiguste edendamine uimastipoliitika raames; vaesuse leevendamine; maapiirkondade arendamine ja toiduga kindlustatus; juurdepääs maale ja maaga seotud õigustele; keskkonnakaitse ja kliimamuutused; relvakonflikti rahumeelne lahendamine ja turvalisus; õigusriigi põhimõtte ja hea valitsemistava edendamine ning soolise võrdõiguslikkuse edendamine⁵;

TULETADES MEELDE, et meetmete ühtne, tulemuslik ja tõhus rakendamine peaks tagama nii inimeste tervise kaitse, sotsiaalse stabiilsuse ja turvalisuse kõrge taseme kui ka aitama suurendada teadlikkust. Meetmete rakendamisega seotud võimalikud soovimatud negatiivsed tagajärjed tuleks viia miinimumini ning inimõigusi tuleks kaitsta ja kestlikku arengut edendada⁶;

⁴ https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/RES/37/42

⁵ ELi nõukogu järeldused alternatiivse arengu kohta: „Suund uuele arusaamale alternatiivsest arengust ja sellega seotud arengukesksetest uimastipoliitika meetmetest – panus ÜRO Peaassamblee 2016. aasta erakorralise istungjärgu ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide rakendamisse“, 14338/18.

⁶ ELi narkostrategia sissejuhatus, punkt 3.

RÕHUTADES, et ÜRO lapse õiguste konventsiooni osalisriigid on kohustunud võtma kõik asjakohased meetmed, sealhulgas seadusandlikud, haldus-, sotsiaal- ja haridusmeetmed, et kaitsta lapsi uimastite kasutamise eest ning ära hoida laste kasutamist selliste ainete tootmisel ja nendega kauplemisel⁷;

TUNNISTADES, et tegeleda võiks uimastitarbimisega ja uimastisõltuvushäiretega seotud häbimärgistamisega, eriti kuna sellel võib olla kahjulik mõju uimastitarbijate vaimsele ja füüsilisele tervisele, eeskätt haavatavas ja tõrjutud olukorras inimeste puhul, ning see võib olla ka takistuseks ravi otsimisel⁸;

TUNNISTADES, et narkoprobleemi mitmetahulisus nõuab terviklikku käsitust, mis hõlmab soolist ja vanuselist perspektiivi ning edendab nii soolist võrdsuslikkust kui ka haavatavas ja tõrjutud olukorras olevate isikute mittediskrimineerimist⁹;

TULETADES MEELDE vajadust säilitada ja parandada riski ja kahju vähendamise teenuste kättesaadavust ja katvust, sealhulgas tõenduspõhiseid parimaid tavasid, juhindudes uimastite nõudluse vähendamiseks võetavate sekkumiste kvaliteedi miinimumstandarditest ELi liikmesriikides kooskõlas siseriiklike õigusaktidega¹⁰;

KINNITADES TAAS, kui oluline on ravi järjepidevuse põhimõte kogu kriminaalmenetluse kestel ning pakkuda ainesõltuvusega isikutele laia valikut vabatahtlikke ja tõenduspõhiseid uimastiraviteenuseid, sealhulgas hooldust, ravi, riski ja kahju vähendamist, mis tugineb teadvale nõusolekule ja mida haldavad tervishoiutöötajad kooskõlas siseriiklike õigusaktidega¹¹;

⁷ ÜRO lapse õiguste konventsioon, artikkel 33.

⁸ ELi narkostrategia sissejuhatus, 6.4. strateegiline prioriteet.

⁹ ÜRO süsteemi ühine seisukoht, millega toetatakse rahvusvahelise uimastikontrolli poliitika rakendamist tõhusa asutustevahelise koostöö kaudu – ühised põhimõtted.

¹⁰ ELi narkostrategia, 7.1. ja 7.2. strateegiline prioriteet; nõukogu 18. juuni 2003. aasta soovitus narkosõltuvusega seotud tervisekahjustuste ennetamise ja vähendamise kohta (2003/488/EÜ).

¹¹ Ravi järjepidevuse põhimõte on sätestatud nõukogu järeldustes, mis käsitlevad sunnimeetmete alternatiivide kasutamise edendamist narkootikume tarvitavate õigusrikkujate puhul; vajadus teadva nõusoleku järele ja tervishoiutöötajate kaasamine on esitatud rahvusvahelistes suunistes ning meelevaldse kinnipidamisega tegeleva ÜRO töörühma (WGAD) aruandes uimastipoliitika kohta.

TUNNISTADES, et ebaseaduslik uimastikaubandus kujutab endast ohtu ELi kodanike tervisele, ohutusele ja elukvaliteedile ning ELi liikmesriikide seaduslikule majandusele, stabiilsusele ja julgeolekule;

TUNNISTADES ka ELi liikmesriikide ning vastavalt nende pädevusele komisjoni ja asjaomaste ELi asutuste ühiseid jõupingutusi ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu võitlemisel ja ebaseaduslike uimastite turgude ohjeldamisel;

TOONITADES vajadust ennetada uimastitega seotud kuritegevust, pöörates erilist tähelepanu vajadusele võidelda vägivalla, ebaseadusliku uimastikaubanduse, korruptsiooni ja inimeste ärakasutamise vastu, tegeledes algpõhjustega, mis viivad nende osalemiseni ebaseaduslike uimastite turgudel;

TULETADES MEELDE inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õiguse põhimõtteid, sealhulgas seaduslikkuse põhimõtet, ning kuritegude ja karistuste proportsionaalsuse põhimõtet;

TULETADES MEELDE nõukogu raamotsust 2004/757/JSK, millega kehtestatakse miinimumeeskirjad ebaseadusliku uimastiäri kuriteokosseisu ja karistuste kohta;

MÕISTES HUKKA surmanuhtluse, kohtuvälised hukkamised ja meelevaldsed kinnipidamised, sealhulgas uimastitega seotud kuritegude eest mõnes maailma riigis;

TUNNISTADES, et ÜRO uimastikontrolli konventsioonide kohaselt võivad riigid kaaluda alternatiivseid vabadusekaotuseta meetmeid isikute suhtes, keda süüdistatakse mittevägivaldsetes uimastitega seotud vähese tähtsusega väärtegudes, ning riigid võivad kooskõlas riiklike, põhiseaduslike, õigus- ja haldussüsteemidega näha süüdimõistmise või karistamise puhul ette alternatiive või täiendavaid meetmeid¹²;

¹² Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane ÜRO konventsioon, 1988, artikli 3 lõige 4c.

TULETADES MEELDE nõukogu 2018. aasta järeldusi, mis käsitlevad sunnimeetmete alternatiivide kasutamise edendamist narkootikume tarvitavate õigusrikkujate puhul ning milles toonitatakse, et ELi liikmesriigid peavad narkootikume tarvitavate õigusrikkujate jaoks sätestama ning asjakohastel juhtudel ja kooskõlas oma õigusraamistikega kohaldama sunnimeetmete alternatiivi pakkuvaid meetmeid, et ennetada kuritegevust, vähendada korduvaid õigusrikkumisi ja tõhustada kriminaalõigussüsteemi tulemuslikkust ja tõhusust, pidades samas silmas ka tervisekahjustuste võimalikku vähendamist ja sotsiaalsete riskide minimeerimist¹³;

TUNNISTADES, et kooskõlas nõukogu 2018. aasta järeldestega, mis käsitlevad sunnimeetmete alternatiivide kasutamise edendamist narkootikume tarvitavate õigusrikkujate puhul, võidakse mõistega „sunnimeetmete alternatiivid“ ELi liikmesriikide õigusaktide kohaselt viidata ka alternatiividele, mida kasutatakse narkootikume tarvitavate õigusrikkujate puhul traditsiooniliste kriminaalõigusmeetmete asemel või nendele lisaks;

MÄRKIDES ka, et ELi liikmesriikide erinevate õigusraamistike ja vajaduste tõttu peaksid ELi liikmesriigid sunnimeetmete alternatiivi pakkuvate meetmete vastuvõtmist ja rakendamist kohandama oma oludele ning kooskõlas riiklike, Euroopa ja rahvusvaheliste õigusaktidega;

TUNNUSTADES Euroopa Komisjoni praegust tööd, mis on ette nähtud ELi narkootikumidealases tegevuskavas 2021–2025, et soovitada kooskõlas liikmesriikide õigusaktidega suurendada uimasteid tarbivatele õigusrikkujatele sunnimeetmete alternatiivina pakutavate meetmete kättesaadavust, tõhusat rakendamist, seiret ja hindamist;

TULETADES MEELDE ÜRO Peaassamblee 2016. aasta eriistungjärgu lõppdokumenti, milles innustatakse kooskõlas kolme rahvusvahelise uimastikontrolli konventsiooniga välja töötama ja rakendama süüdimõistmisele või karistamisele alternatiivi pakkuvaid või neid täiendavaid asjakohaseid meetmeid, võttes nõuetekohaselt arvesse riiklikke, põhiseaduslikke, õigus- ja haldussüsteeme, ning edendama proportsionaalset reageerimist¹⁴;

¹³ Nõukogu järeldused, mis käsitlevad sunnimeetmete alternatiivide kasutamise edendamist narkootikume tarvitavate õigusrikkujate puhul, 2018, lk 5.

¹⁴ ÜRO Peaassamblee 2016. aasta eriistungjärgu lõppdokument ülemaailmse uimastiprobleemi kohta, punkti 4 alapunktid j ja l.

MÄRKIDES samuti, et ÜRO süsteemi ühises seisukohas uimastipoliitika kohta tunnistatakse, et ÜRO uimastikontrolli konventsioonid lubavad riikidel kavandada ja rakendada riiklikku uimastipoliitikat vastavalt oma prioriteetidele ja vajadustele kooskõlas ühise ja jagatud vastutuse põhimõttega ning kohaldatava rahvusvahelise õigusega¹⁵;

TUNNISTADES vajadust edendada ja innustada kodanikuühiskonna, sealhulgas valitsusväliste organisatsioonide, samuti noorte, uimastitarbijate, taastuvate isikute ja uimastitega seotud tervise- ja sotsiaalteenuste klientide, teadusringkondade, akadeemiliste ringkondade ja muude ekspertide aktiivset ja sisulist osalemist uimastipoliitika arendamises ja rakendamises ning sellesse kaasamist¹⁶;

TUNNISTADES vajadust vältida igasuguseid huvide konflikte uimastipoliitika kujundamisel ja rakendamisel ning tagada, et seda ei mõjuta põhjendamatud ärihuvid ning et mis tahes huvide konflikte käsitletakse kehtivate riiklike menetluste kohaselt;

TUNNISTADES, et liikmesriikide pädevuses on töötada välja ja võtta vastu kriminaalõiguspõhimõtted ja kriminaalseadused uimastikuritegude ja karistuste määratluste kohta, TULETADES samas MEELDE, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 168 kohaselt täiendab Euroopa Liit uimastitest tulenevate tervisekahjustuste vähendamiseks liikmesriikide meetmeid, kaasa arvatud teavitamine ja tõkestamine;

1. KUTSUB ELi liikmesriike ÜLES jätkuvalt toetama tõenduspõhise poliitika ja tõenduspõhiste sekkumiste väljatöötamist ja rakendamist, millega seatakse uimastitele reageerimisel kesksel kohale inimõigused, võideldes samal ajal kuritegevuse vastu ning tagades üldsuse ohutuse ja turvalisuse, kestlikud ja piisavad sissetulekud ning üksikisikute, perekondade ja kogukondade tervise kogu ELis;

¹⁵ ÜRO süsteemi ühine seisukoht, millega toetatakse rahvusvahelise uimastikontrolli poliitika rakendamist tõhusa asutustevahelise koostöö kaudu, 2018, lk 12; narkootiliste ainete komisjoni (CND) resolutsioon 62/8.

¹⁶ Välja töötatud ELi narkostrategie (2021–2025) alusel, 7.3 strateegiline prioriteet.

2. KUTSUB ELi liikmesriike ÜLES edendama veelgi rohkem uimastipoliitikat, mis järgib inimõigusi, käsitleb diskrimineerimist ja vähendab uimastitarbijate häbimärgistamist, et tagada vabatahtlik juurdepääs teenustele, sealhulgas ennetusele, tõenduspõhiste eluoskuste programmidele, riski ja kahju vähendamisele, varajasele avastamisele ja sekkumisele, nõustamisele, ravile, rehabilitatsioonile, sotsiaalsele taasintegreerimisele ja taastumisele uimastitarbijate puhul, samuti uimastite kasutamisega kaasnevate haiguste ravile;
3. INNUSTAB ELi liikmesriike veelgi edendama oma uimastipoliitikas soo- ja eapõhiseid meetmeid ja selliseid meetmeid, mis kajastavad laste ja noorte, naiste ning tõrjutud ja haavatavas olukorras olevate inimeste konkreetseid vajadusi;
4. INNUSTAB ELi liikmesriike pöörama erilist tähelepanu laste õiguste kaitsele, sealhulgas laste kaitsele uimastitarbimise eest, ning selle ennetamisele, et lapsi ei kasutataks ära uimastite ebaseaduslikul tootmisel ja nendega kauplemisel;
5. INNUSTAB ELi liikmesriike tagama, et kriminaalõigussüsteemis olevatel inimestel, sealhulgas neil, kelle suhtes kohaldatakse sunnimeetmete alternatiive, oleks vabatahtlik juurdepääs mittediskrimineerivatele ning soo- ja vanusepõhistele asjakohastele tõenduspõhiste uimastiteenustele, mis põhinevad nende vajadustel ja teadval nõusolekul;
6. KUTSUB ELi liikmesriike ÜLES vajaduse korral toetama teadusringkondade ja ekspertide kogukonna, kodanikuühiskonna, sealhulgas valitsusväliste organisatsioonide, noorte, naiste ja uimastitarbijate aktiivset ja sisulist osalemist uimastipoliitikas ning nende sellesse kaasamist;
7. INNUSTAB ELi liikmesriike ning vastavalt nende pädevusele asjaomaseid ELi organeid ja asutusi tugevdama rahvusvahelist koostööd ning süvalaiendama inimõigustel ja tõenditel põhinevat ning tasakaalustatud käsitust, sealhulgas uimastipoliitika arenguprogrammides, edendades rahvusvahelise inimõigustealase õiguse, sealhulgas võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtete täielikku järgimist;

8. INNUSTAB ELi liikmesriike, asjaomaseid ELi organeid ja asutusi tagama, et arengule suunatud uimastipoliitika meetmed, sealhulgas alternatiivne areng, järgiksid tingimuslikkuse, mittediskrimineerimise ja nõuetekohase järjestuse põhimõtteid, edendaksid soolist võrdõiguslikkust ning tagaksid sihtkogukondade isevastutuse;
9. INNUSTAB ELi liikmesriike ning vastavalt nende pädevusele asjaomaseid ELi organeid ja asutusi seisma kindlalt vastu ebaproportsionaalsete ja ebainimlike karistuste kehtestamisele uimastitega seotud kuritegude eest, nagu surmanuhtlus, kohtuvälised hukkamised ja meelevaldne kinnipidamine;
10. INNUSTAB ELi liikmesriike vajaduse korral ja kooskõlas oma siseriiklike õigusaktidega ning ÜRO uimastikontrolli konventsioonide ja ELi õiguse raames täiendavalt uurima tõendipõhiseid parimaid tavaid ja uuenduslikke käsitusi, mis vähendavad uimastitarbijate häbimärgistamist ja diskrimineerimist;
11. KUTSUB ELi liikmesriike ning vastavalt nende pädevusele komisjoni ja asjaomaseid ELi asutusi ÜLES koguma ja jagama teavet uimastitega seotud kriminaalõiguslike meetmete ja sunnimeetmete alternatiivide rakendamise mõju kohta uimastitarbijatele, eelkõige tõrjutud ja haavatavas olukorras olevatele inimestele;
12. KUTSUB ELi liikmesriike ning vastavalt nende pädevusele asjaomaseid ELi organeid ja asutusi ÜLES levitama teavet ja vahetama parimaid tavaid inimõigustepõhise käsituse rakendamise ja arendamise kohta uimastipoliitikas ja sellistes lähenemisviisides, mille eesmärk on vähendada häbimärgistamist ja diskrimineerimist, sealhulgas ELi välistegevuse kaudu;
13. KUTSUB ELi liikmesriike, komisjoni ja asjaomaseid ELi ameteid ÜLES vajaduse korral ja kooskõlas oma vastavate pädevustega ja olemasolevate andmetega kaaluma uimastipoliitika hindamisel inimõigustega seotud küsimusi.